

Az EU és Magyarország támogatási prioritásai (2014-2020) és a dél-dunántúli régió húzóágazatai

Balogh Gábor - Jarjabka Ákos

Pécsi Tudományegyetem

A tanulmány az Európai Unió 2014-2020 közötti tervezési időszakára vonatkozó fejlesztéspolitikai prioritásait vizsgálja, és ezt veti össze a magyar politikákban megtalálható irányvonalakkal. Írásunk fókusz a Dél-Dunántúl régió kitörési pontjainak meghatározása az uniós, országos és regionális tervdokumentációk vizsgálata mentén.

Vizsgálatunk alapján az innováció támogatásával a környezetipar és az egészségipar lehet a régió húzóágazata.

Kulcsszavak: támogatási prioritások, Európai Unió (EU), Dél-Dunántúl, kitörési pontok, innováció, fejlesztési irányvok

BEVEZETÉS

Az uniós és országos szintű tervek ismertetését követően NUTS 2-es¹, azaz regionális szinten kerülnek elemzésre Dél-Dunántúl régió jelenlegi adottságai, valamint az erre a térségre vonatkozó fejlesztéspolitikai dokumentumok. A tervek, stratégiák szintetizálására irányuló vizsgálat konklúziója, hogy a jövőben fontos szerep jut a helyi szakemberekre alapozott innovatív, tudásalapú, kreatív iparnak, a környezetipar és az egészségiparnak a Dél-Dunántúlon. Ezekben a területeken érzékelhető gazdaságpolitikai szándék a fejlesztésre, és itt várhatók jelentős támogatások az EU-tól, amelyeket a régió – adottságai alapján – hasznosíthat, s így erősségeit jobban kihasználhatja a jövőben. A tanulmány egy elméleti gondolatmenet, melynek relevanciáját a következő lépésben empirikus háttérrel kívánjuk majd tesztelni.²

AZ EURÓPAI UNIÓ PRIORITÁSAI (2014-2020)

A fejezet az EU fejlesztéspolitikai koncepciójának új irányait, reformját és költségvetését ismerteti a 2014-2020 közötti tervezési időszakra vonatkozóan, valamint kitér a kelet-közép-európai térség sajátosságaira.

Új elemek az európai fejlesztési paradigmában

Magyarország szempontjából fontos kérdés az EU fejlesztéspolitikájának alakulása. Az EU-ban megtalálható mind a konvergencia mind a divergencia jelensége, ezek különböző intenzitással és más-más területi szinteken jelentkeznek (Bachtler and Gorzelak 2007). A konvergencia elsősorban az EU tagállamai között érvényesül, míg a divergencia inkább egyes országokon belül jellemző. Számos tanulmány foglalkozik az EU 27 tagállamának (EU-27) kohéziós és fejlesztéspolitikai kérdéseivel, ezeknek sikerességével, ill. sikertelenségével. A fő kérdés, hogy a felzárkózáshoz mennyiben tudnak hozzájárulni az EU strukturális alapjai és a Kohéziós Alap (Lóránd 2009). A területi kohézió koncepciója az elmúlt évtizedekben számtalan evolúciós lép-

csőfokon keresztül fejlődött mai formájáig (Mirwaldt et al. 2009). Ma nagyon fontos szempont a jelenlegi értékelési rendszerek továbbfejlesztése és a tapasztalatok cseréje, amelyet az Európai Bizottság is támogat (Bachtler & Wren 2006). A kohéziós politikát az különbözteti meg más uniós politikáktól, hogy jellemző az együttműködésbe bevont szereplők nagy száma, és rendkívül komplex elszámolási kapcsolatrendszerben tevékenykednek (Davies and Polverari 2011). A kohéziós intézkedések hatékonyságának monitorozása során figyelemmel kell lenni a kontextusérzékenységre, valamint a mérési módszerek fejlesztésén túl véletlenszerű projektellenőrzésekkel is emelni lehet a hatékonyságot (Farole et al. 2011). Több alkalmazott modell következtetési alapján kijelenthető, hogy a *kohéziós politika képes lehet fellendíteni a GDP növekedését*. Például Bulgáriában, Lettországbán, Litvániában és Szlovákiában összességében a tervezési időszak végére akár 15 százalékkal is magasabb GDP-vel számolhatunk, mint amekkora a beavatkozások nélkül lett volna. *A kohéziós politika eszközeivel elsősorban a termelési környezetet, az emberi erőforrást, az infrastruktúra fejlesztését és az innováció elősegítését kell támogatni*, mivel ezek azok a régióspecifikus tényezők, amelyek komoly hatást gyakorolhatnak a termelékenység növekedésére. A regionális támogatások gazdasági hatásai a fejlettebb térségekben sokkal inkább kimutathatók, vagyis a hasznosulást komolyan befolyásolja a támogatásokat fogadó régió abszorpciós képessége. Ennek a másik oldala, hogy sokszor a leginkább rászoruló térségekben a legkevésbé hatásosak a támogatások. A legfejletlenebb régiókban a kedvezőtlen gazdasági szerkezet és a K+F-kapacitások hiánya a legnagyobb akadályozó tényező. Így annak érdekében, hogy a források a legeredményesebben hasznosuljanak, kiegészítő politikákra van szükség: a helyi környezet befogadóképességét, forrásabszorpciós képességét kell növelni – struktúrák átalakítása, a K+F-re való alkalmasság erősítése (Lóránd 2010).

Az utóbbi időben három tendencia jellemzi a közösségi tervezést: a stratégiai, integrált és a területi szemlélet követése, ami kiegészül a jövőképalpalkotással és a célmeghatározással (Friedmann 2004). A korábbi tervezési időszakokhoz képest új trendek figyelhetők meg: versenyképesség-orientálttság, teljesítményközpontú fejlesztések, közösségvezérelt fejlesztések, az abszorpciós plafon csökkenése, a támogatási intenzitás csökkenése. Az EU kohéziós és strukturális támogatásai mellett egyre fontosabb az adicionalitás, azaz a belső erőforrások erősebb mobilizálása, illetve a modern fejlesztési prioritások (innováció, humán erőforrás-fejlesztés, szolgáltatások és modern ipari ágazatok) fejlesztése nagyobb hangsúlyt kap a jövőben (Gál 2011).

A területi egyenlőtlenségek, azaz a regionális fejlettségi különbségek feltárására, mérésére használják az Európai Unió 27 tagállama egy főre jutó GDP-jének átlagát, ehhez viszonyítják az egyes régiók teljesítményét, s ez a módszer, pontosabban a módszer által előállított arány képezi a támogatáspolitiká alapját.

Az EU-ban a legfrissebb statisztikák alapján a legalacsonyabb értékkel a Severozapaden régió rendelkezik Bulgáriában: a GDP/fő érték az EU-27 átlagának 27%-át éri el. Az EU-27 átlagának 337%-ával rendelkezik az Inner London régió az Egyesült Királyságban, és ezzel az EU legmagasabb értékét képviseli a 2009-es adatok alapján. Országon belüli területi egyenlőtlenségek tekintetében Dániában, Máltán és Svédországban a legmagasabb regionális GDP/fő érték kevesebb, mint kétszerese volt a legalacsonyabb GDP/fő értékkel rendelkező régióénak, vagyis ezekben az országokban nincsenek nagy különbségek a régiók között. Ezzel szemben több tagállamban jellemző, hogy a főváros régiója rendelkezik a legmagasabb GDP/fő értékkel: Belgium, Bulgária, Magyarország, Csehország, Szlovákia, Szlovénia, Lengyelország stb. Az újonnan csatlakozó tagállamokban (2004, 2007) volt tapasztalható a legnagyobb növekedés a főváros régiója eseté-

ben: Szlovákia (+69%), Románia (+55%), Bulgária (+38%) és Csehország (+36%). Az EU-ban 28 db NUTS-2 szintű régió volt 2009-ben, ahol az indikátor nem érte el az EU-27 GDP/fő átlagának 50%-át, és közülük mindegyik régió az újonnan csatlakozó tagállamokhoz tartozik: 10 db Lengyelországban, 7 db Romániában, 6 db Bulgáriában, 4 db Magyarországon és egy darab (Eurostat Regional Yearbook, 2012).

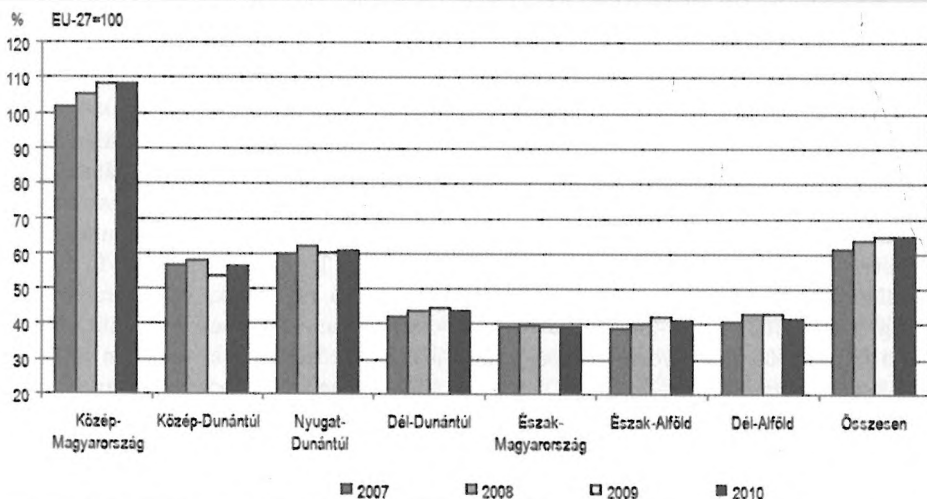
A kohéziós politikát érintő változás, hogy új régiótípust vezetnek be: „átmeneti régió” (transition regions) (European Commission 2011). A kategóriába azok a régiók tartoznak, amelyek egy főre jutó GDP-je az uniós egy főre jutó GDP átlagnak 75 százaléka és 90 százaléka közé esik. Az új kategória a két meglévő (konvergencia régiók [convergence regions], valamint a versenyképességi és foglalkoztatási régiók [competitiveness and employment regions]) régiótípushoz adódik kiegészítő jelleggel. Bár az átmeneti régiók számára jelentős uniós támogatást folyósítanak, Magyarországon nincs olyan régió, amely ebbe a kategóriába tartozna, így várhatóan csökkenni fog a hazánkba jutó támogatások mértéke (ÚSZT 2011). A 2014-2020 közötti jogosult-

ságok vizsgálata alapján Közép-Magyarország egy főre jutó GDP-je az EU átlagának 90%-a fölött van, míg a többi magyar régió a 75%-os szint alatt van (1. ábra) (Európai Unió 2011). A 2014-2020 közötti időszakra vonatkozóan összességében 5,26 milliárd euróval kevesebb támogatás jutna Magyarországra (Hetényi – Modok 2012).

Az EU költségvetés prioritásai 2014-2020 között

Az EU 2014-2020 közötti időszakra szóló költségvetésének kialakítását elsősorban az adósságválság befolyásolta. Jellemző rá, hogy politikai célok helyett inkább számkokról folyt a vita. „A kabátot varrták a gombhoz”, vagyis a források meghatározása után döntöttek el, hogy milyen politikai célra használják fel őket. Nagy-Britannia, Németország, Franciaország, Hollandia és Finnország (a tagállami hozzájárulások 51%-át fedező tagországok) a költségvetés reálértéken történő befagyasztása mellett állt ki, ami 2020-ig 30%-os visszalépést jelentene a 2013-as szinthez képest. További probléma, hogy a nettó befizetők közül néhányan még most is ragaszkodnak ahhoz, hogy a hagyományos területekről (agrárpo-

1. ábra: Az egy főre jutó GDP az EU-27 átlagának százalékában (2007-2010)

Forrás: KSH (2012): A bruttó hazai termék (GDP) területi megoszlása 2010-ben.

Letöltés: <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/gdpter/gdpter10.pdf> (2012. szeptember 24.)

litika, felzárkóztatás) ne vonjanak el pénzeket. A költségvetés 40%-át teszik ki az agrárpolitikai kiadások, a kohéziós politika pedig az egyharmadát. Az előzményekhez hozzátartozik, hogy az Európai Parlament minimum 5%-kal megemelte volna a következő tervezési időszakra vonatkozó költségvetési kiadásokat, ám ez sem lett volna elég a vállalt feladatok ellátásához. Ugyanakkor az új prioritásokhoz (növekedési és munkahely-teremtési stratégia, határokon átnyúló energia és közlekedési hálózat) a hagyományos területekről kell átcsoportosítani a költségvetésben. A mezőgazdasági lobbiban azonban nagyon erős az EU-ban, és ezt erősíti tovább az élelmiszer-ellátás biztonságának kérdése is (Gyévai 2011). Az 1. táblázatban látható az egyes tervezési időszakok kiadási szerkezetének alakulása.

Az Európai Bizottság javaslatot tett a 2014-től életbe lépő új költségvetésre, amely az „Európa 2020” célkitűzéseivel igazodva hét évre szól (European Commission 2011, 2012). Az Európai Bizottság által javasolt 2014-2020 időszakra szóló teljes költségvetése 1 025 milliárd euró. Ez a keret az előző pénzügyi kerethez képest abszolút értékben 5%-os növekedést jelent, ugyanakkor reálértékben nem éri el a korábbi pénzügyi keret nagyságát (Hendinger 2011). Új prioritások és programok várhatóak a javaslat alapján a kis- és középvállalkozásokat (kkv) érintő számos szakpolitikai területen, melyek a következők: belső piac infrastruktúrája, kutatáspolitikai, környezetvédelmi politika, oktatás és képzés.

Az Európai Bizottság 2,5 milliárd euróval segíti a vállalkozások versenyképességének fokozását 2014 és 2020 között. A program kiemelten támogatja a vállalkozókat, a finanszírozási lehetőségekhez való könnyebb hozzáférést, azokat a polgárokat, akik vállalkozóvá szeretnének válni és a tagállamok hatóságait a hatékonyabb intézkedések biztosítása érdekében (Hendinger 2011). A kkv-ra fókuszáló programok és támogatási eszközök: Versenyképességi és KKV Program, új kohéziós politika, új „Horizont 2020”. További prioritás és új kezdeményezés az „Európai Összekapcsolódási Eszköz”, amely a közlekedés, az energiaügy és az infokommunikációs technológia (IKT) területén megvalósuló összeurópai infrastruktúrafejlesztéseket fogja finanszírozni. Az oktatás és szakképzés területén az egyik legfontosabb prioritás a jelenlegi széttagozott és átfedésekkel terhelt struktúra egyetlen fő program mentén történő fejlesztése. Az új európai oktatási program három fő prioritása (Európai Bizottság 2011a, 2011b): a nemzeteken átívelő tanulási mobilitás, a vállalkozókészség és az innováció ösztönzése, az oktatási beruházások hatékony végrehajtásának támogatása lesz. Az Európai Unió környezetvédelmi és éghajlat politikai prioritásai minden főbb uniós finanszírozási eszközben megjelennek (OECD 2011a, 2011b).

Sajátosságok Kelet-Közép-Európában

A kelet-közép-európai átalakulás számos új gazdasági-társadalmi egyenlőtlenségi min-

1. táblázat: A költségvetési időszakok kiadási szerkezetének alakulása 1989 és 2013 között az EU-ban (százalékban)

	1989-1993	1994-1999	2000-2006	2007-2013
Agrárpolitika	58	48	46	42
Strukturális műveletek (regionális politika)	22	33	33	36
Belső politikák	4	6	6	10
Külső akciók	5	7	9	6
Adminisztráció	9	5	5	6
Pénzügyi tartalékok	2	1	1	-

Forrás: Kengyel Á. (2008), 35. p.

tát hozott létre, s ez fokozta a regionális politikai válaszok iránti érdeklődést (Bachtler and Downes 1999). A kelet-közép-európai piacgazdaságok fejlődési lehetőségeit vizsgálva megállapítható, hogy olyan modell alakult ki, amely jelentős fejlődést mutatott, ugyanakkor előtérbe kerültek a fejlődés korlátai is. A fejlett országoktól való tartós függőség oka, hogy a fejletlen oktatás, kutatás-fejlesztés és innováció alacsony hatékonysággal, termelékenységgel és megtakarítási rátával, valamint csökkenő népességgel párosul. Az EU-stratégiának megfelelő innovációvezérelt³ gazdasági fejlődésre történő áttérés nehézkes lesz, amennyiben a fenti viszonyok változatlanok maradnak. Magyarország hatalmas államadósságot halmozott fel, és az Unió egészében bizonytalanná váltak a növekedés kilátásai. A kelet-közép-európai sajátosságok között lehet említeni, hogy a fejlett technika hordozója a külföldi tőke, a termékpiac liberalizáltsága átlag körüli szintet képvisel, a mediterrán országokkal egy klasztert alkot olyan szempontból, hogy a külföldi tőke miatt a termelésben alkalmazott csúcstechnológiában kisebb a szakadék az északnyugati országokhoz képest, mint a K+F-ben. További jellemzői: bankalapú, fejletlen a pénzügyi rendszer, meghatározó a külföldi bankok jelenléte, a pénzügyi piacok szerepe marginális. A munkapiac merevsége kissé átlag feletti, a munkapiaci eszközökre viszonylag keveset költenek. Gyengék a kollektív béralkuk. Alacsony szintű jóléti kiadások, magas szintű jövedelmi egyenlőtlenség található a térségben. A középfokú végzettségük aránya a legmagasabb, a felsőoktatásba beiskolázottaké kissé átlag alatti, az oktatási kiadások átlag alattiak a kelet-közép-európai térségben. A hosszú távú felzárkózáshoz és az innovációvezérelt szakaszba való belépéshez szükség van külföldi működőtőkére és külföldi multinacionális vállalatokra, de ez nem elégséges feltétel. Ki kell egészíteni a modellt olyan hazai bázisú eszköztárral, ami jóval több a kis- és középvállalati szektor fejlesztésénél, a hazai vállalatoknak új technológiákat és módsze-

reket kell tudni létrehozni, azaz nemzetközi versenyképességre van szükségük. Ezen kívül az innovációvezérelt gazdaság feltétele a stabil szabályozási környezet és a magas színvonalú és hosszú távú tervezésre képes közigazgatás (Farkas 2011).

További empirikus elemzések alapján kijelenthető, hogy egyre inkább a nem technológiai alapú innovációk jelentik az innovációvezérelt növekedés fő hajtóerejét. A versenyképességhez két tényező szükséges: a technológiai és nem technológiai innovációs *képesség* és a technológiai és nem technológiai innovációk *interakciója*. Ennek alapján hibás az a szemlélet a magyar gazdaságpolitikában, amely az innovációt a technológiai (K+F) innovációra szűkíti le. Sok esetben tapasztalható, hogy kiemelkedő találmányok vesznek el, vagy hasznosulnak külföldön, mert az alapvető feltételek nem állnak rendelkezésre: képességek (pl. sorozatgyártási, vállalatvezetési, marketing- és disztribúciós képességek) és finanszírozási források (a találmánygenerálás ráfordítási igényét nagyságrendekkel meghaladó források) (Szalavetz 2011). Fontos megjegyezni, hogy a húzóágazatok megválasztásakor gyakran nem kap eléggé hangsúlyos szerepet az ágazatokhoz kapcsolódó szolgáltatások minősége, a termelői és pénzügyi szolgáltatások színvonalának és kapcsolatrendszerének kérdése, pedig a

„Magyarország hatalmas államadósságot halmozott fel, és az Unió egészében bizonytalanná váltak a növekedés kilátásai. A kelet-közép-európai sajátosságok között lehet említeni, hogy a fejlett technika hordozója a külföldi tőke, a termékpiac liberalizáltsága átlag körüli szintet képvisel, a mediterrán országokkal egy klasztert alkot olyan szempontból, hogy a külföldi tőke miatt a termelésben alkalmazott csúcstechnológiában kisebb a szakadék az északnyugati országokhoz képest, mint a K+F-ben.”

fejlődéshez ezek együttes kezelésére lenne szükség. A Kelet-Közép-Európában jellemző regionális fejlesztéspolitika tekintetében fontos kiemelni az erősen központosított (államvezérelt) fejlesztések elsőbbségét a decentralizált (területi, regionális) központú fejlesztésekkel szemben, amelyet jól mutatnak a regionális operatív programokra jutó pénzügyi források alacsony

(25%-nál kevesebb) arányai, valamint az ágazati programoknak alárendelt Regionális Operatív Programok prioritásai (maradékékv). Mivel a kelet-közép-európai térség nem homogén egység, ezért a támogatáspolitikai eltérő hangsúlyainak, eredményességének az összevetése fontos szempont (Gál et al. 2002).

2. táblázat: Magyarországi tervdokumentumok célja, szintje, megjelenési éve

Megjelenés éve	Tervdokumentum megnevezése	Tervdokumentum célja
Nemzeti fejlesztési dokumentumok		
2005	Országos Fejlesztési Koncepció	Közép- és hosszú távon összehangolják az uniós és hazai támogatású fejlesztéseket, a különböző ágazati és területi törekvéseket
2005	Országos Területfejlesztési Koncepció	
Ágazati stratégiai dokumentumok		
2011	Növekedési Terv	Újraiparosítás
2011	Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia	A fenntarthatóságot állítja középpontba
2008	Pólus-program	Innovatív klaszterfejlesztési program
Szakpolitikai stratégiák		
2012	Darányi-terv	Vidékfejlesztés
2011	Semmelweis-terv	Egészségügy
2012	Wekerle-terv	Kárpát-medencei gazdasági tér fejlesztése
Regionális stratégia		
2004	Regionális Innovációs Stratégia	Dél-Dunántúl innovációs készségének fejlesztése
Térségi stratégiák		
2011	Pécsi Tudományegyetem Kutatási-Fejlesztési és Innovációs Stratégiája 2011-2020	A Pécsi Tudományegyetem K+F+I stratégiája
2012	Pécs MJV Integrált Városfejlesztési Stratégia	Pécs gazdaságfejlesztési stratégiája

Forrás: Saját szerkesztés

GAZDASÁGFEJLESZTÉSI PRIORITÁSOK MAGYARORSZÁGON

Az alfejezet célja, hogy összegezze Magyarország korábbi és jelenleg elérhető terveinek fejlesztési prioritásait, melyhez számos forrásból nyerhetünk információkat. A magyar és dél-dunántúli támogatáspolitikai fő irányvonalai az alábbi tervek, stratégiákból vezethetők le. (2. táblázat)

Az Országos Fejlesztéspolitikai Konceptió (OFK) képezi a legtöbb terv kiinduló pontját. A koncepciót 2005-ben fogadták el, és ez a legátfogóbb tervdokumentum, amely tartalmazza az ország fejlesztéspolitikai céljait és irányelveit 2020-ig. Az OFK mind a hosszú távú jövőképet, mind pedig a fejlesztéspolitikai célokat és azok szakpolitikai súlypontjait is integrálja. Ma ez a leginkább komplexnek nevezhető dokumentum, amely a gazdasági mellett, társadalmi célokat is megfogalmaz. A koncepció célja, hogy „Magyarország 2020-ra Európa legdinamikusabban fejlődő, a fenntartható fejlődés szempontjait is követő országai közé tartozzon, ahol ennek eredményeként a jelenleginél több a munkahely, magasabbak a jövedelmek, biztonságos, tiszta és jó minőségű a környezet, egészségesebb, hosszabb és teljesebb az élet (Baráth 2005, 3).” A koncepció az innováció elősegítése és a versenyképesség javítása érdekében kezdeményezte az európai versenyképességi pólusok hálózatába illeszkedő *fejlesztési pólusok* kialakítását, melynek kidolgozásához a tudomány, a felsőoktatás, a kutatás-fejlesztés, a gazdaság és infrastruktúra térbeni koncentrációját vették alapul: Budapestet kiemelt fejlesztési pólussá, Debrecen, Győr, Miskolc, Pécs, Szeged városokat fejlesztési pólussá, továbbá Székesfehérvár, illetve Veszprém városát fejlesztési társközponttá jelölte ki. Az ún. Pólus Program keretében az innovációs és exportpotenciállal rendelkező *klaszterek*, valamint a pólusvárosokban a vállalkezési környezetet fejlesztő beruházások támogatásán keresztül a nemzetközi versenyképesség növelését tűzte ki célul. A Pólus Program két alappillérré épül: vállalkozásfejlesztési pillér

és horizontális gazdaságfejlesztési pillér. A pólusvárosokon keresztül a régiók szerepének erősítése a cél, elősegítve a pólusok széles értelemben vett, általános versenyképességének és üzleti környezetének javítását.

Az OFK további általános célja, hogy versenyképes, igazságos és biztonságos Magyarországot teremtsen meg, ahol csökkennek a társadalmi és területi különbségek, és nem sérülnek a jövő generációk érdekei. A 2020-ig terjedő időszakot a felzárkózás időszakának nevezi, ami azt jelenti, hogy Magyarország az Európai Unió átlagos fejlettségéhez fog felzárkózni, és e lendületes növekedés alapja az innováció és munkahelyteremtés lesz. Ehhez vállalkozásbarát környezetet kell kialakítani, és a társadalmi-gazdasági megosztottságot fel kell lazítani a dokumentum szerint. További fontos szempontok az OFK-ban: a munkaerőpiac rugalmasabbá tétele, a magasabb hozzáadott értéket képviselő vállalkozások létrejöttének támogatása, az oktatás és közoktatás megújítása (Bologna-folyamat), a nemzeti innovációs rendszerek és intézmények kiépítése, az infrastruktúra fejlesztése, a szolgáltatások középpontba helyezése, az informatikai bázis erősítése, a vidék funkcióinak bővítése, a környezettudatosság, a testi-lelki egészség javítása. Ezek alapján a dokumentum kilenc stratégiai célt fogalmaz meg:

- a versenyképesség tartós növekedése,
- a foglalkoztatás bővülése,
- a versenyképes tudás és műveltség növekedése,
- a népesség egészségi állapotának javulása,
- a társadalmi összetartozás erősödése,
- a fizikai elérhetőség javulása,
- az információs társadalom kiteljesedése,
- a természeti erőforrások és környezeti értékek fennmaradása, fenntartható hasznosulása, és
- a kiegyensúlyozott területi fejlődés.

Az OFK az Országos Területfejlesztési Konceptióval (OTK) kiegészítve a területpolitikai szempontok figyelembe vétel-

vel a végrehajtás eszközeit is hozzárendeli. (Az OTK céljait a következő alfejezetben ismertetjük.) Mint a nemzeti fejlesztés alapküldetését, az OFK-t az EUROPE 2020 stratégiához illesztették, s ez képezi alapját az EU és Magyarország partnerségi szerződésének, ami a kohéziós célkitűzések és az új operatív programok finanszírozás keretét adja. A Nemzetgazdasági Minisztérium által készített legújabb átfogó koncepció a *Növekedési Terv*, mely alapvetően ágazati jellegű, fókuszában az újraiparosítás áll, és meghatározza a lehetséges kitorési pontokat Magyarország számára, melyek a következők:

- Egészségipar (pl. gyógyszeripar, orvosi műszergyártás, gyógyászati segédeszközök gyártása, termál-egészségturizmus stb.).
- A hálózati gazdaság (termelői hálózatok létrehozása és működtetése).
- „Zöld” gazdaság (megújuló és alternatív energiaforrások, geotermikus energia, biomassza, energianövények, nap- és szélenergia stb.).
- Tudás gazdaság (legfontosabb jellemzője az új tudás megteremtése és alkalmazása, pl.: kutatás-fejlesztés, innováció, kreatív iparágak stb.).

„A tudás- és innováció alapú fejlődés főszereplői a kreatív kisvállalkozások, amelyek rugalmasak, nyitottak, és így a termékfejlesztés élvonalában lehetnek” (Magyar Növekedési Terv 2011. 26. o.). Ennek megállapítása kiszabja az állami feladatot is, miszerint jelentősen javítani kell a fenti cégekre vonatkozó üzleti környezetet. A Terv szerint a fenti kitorési pontok mindegyike nagyon komoly piaci potenciállal rendelkezik. Az egészségiparban például már ma is világszínvonalú a hazai műszergyártás, a világ élmezőnyébe emelhetőnek tartja a Terv az egészségturizmust és az ásványvíztermelést is. A Növekedési Terv megnevezi a *magas hozzáadott értékű iparágakat*, vagyis a leginkább versenyképes területeket is.

A *Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keresztsztratégia (NFFT)* hasonló prioritáso-

kat tűz ki: ez a stratégia is olyan ágazati dokumentum, amely tartalmazza azokat az országos szintű célokat, prioritásokat, indikátorokat és intézményi leírásokat, amelyek a fenntartható fejlődést állítják fókuszpontba vagy ennek eléréséhez szükségesek. A koncepció megállapítja, hogy anyag- és energiaforrásaink végesek, innovációs képességünk határtalanabb, ezért a gazdasági fejlődést az innovációra kell alapozni. A dokumentum kitér a „zöld gazdaságra”, ahol az innováció feladata a takarékoság és a megújuló energiaforrások fokozottabb alkalmazásának elősegítése, valamint a „kék gazdaságra”, amelyben az innováció szerepe abban nyilvánul meg, hogy a természeti folyamatok tulajdonságain alapuló termelési-fogyasztási eljárásokat alakítson ki.

A DÉL-DUNÁNTÚL RÉGIÓ ADOTTSÁGAI ÉS FEJLESZTÉSI IRÁNYAI

A NUTS 2-es szintű vizsgálat a Dél-Dunántúl régióra terjed ki (Baranya, Tolna, Somogy megye), így a következőkben a régió adottságait jellemezzük (erősségeit, gyengeségeit), illetve a regionális és lokális (térégi) dokumentumok, valamint az országos dokumentumok régióra vonatkozó megállapításait összessítjük, ezek alapján nevezzük meg a lehetséges kitorési pontokat, húzóágazatokat.

A Dél-Dunántúl régió jellemzője, hogy Kelet-Közép-Európa más országaival összehasonlítva kevésbé integrált, erősen tagolt belső szerkezettel rendelkezik, és gyakran iparosodott térség, az agrárfoglalkoztatottak aránya magasabb, mint az országos átlag, jelenlegi ipari struktúrája elavult termékszerkezetű, a hagyományos szolgáltató ágazatok telítettek, gyenge a technológiai színvonal, és az exportkapacitás nem bővíthető még kedvező konjunktúra esetén sem. A Dél-Dunántúl régió műszakiszakemberellátottsága kedvezőtlen, a régió gazdasági fejlődésének növekedése az átfogó újraiparosítási stratégiától várható, ehhez szükséges a magasan képzett diplomások és szakmunkások jelenléte, képzése, megőrzése, vonzása (Horváth 2009). Magyarországon

a régiók innovációs szerepe meggyengülni látszik, helyette főleg a megyék es a kialakítási kívánt járáások szerepe kerül előtérbe (a megyék lesznek pl. a térségfejlesztés tervezési helyszínei), mivel a Regionális Fejlesztési Tanácsok működését (így a DDRFT-ét⁴ is) a NEFMI⁵ saját hatáskörbe vonta 2012. január 1-től. Így kérdéses, hogy a regionális fejlesztési források megszerzésében, menedzselésében közreműködő hatóságként fontos szerepet játszó tanácsok (DDRFT) mit is tudnak tenni pl. a régió innovációs politikájának elősegítéséhez.

A régió legfejlettebb térségei: Kaposvár, Pécs, Szekszárd és Siófok környéke. A Pécset övező térség dominanciája szolgáltatási, oktatási és kulturális szempontból is jelentős. K+F tekintetében a környezettechnológiai kutatások és a környezeti ipar területén jelentek meg aktív vállalkozások, szervezetek (különösen a hulladékgyártás területén). A régió szellemi potenciálja nincs kellően kihasználva. A régióban megtalálható kutatási profil tökéletesen illeszkedik az egészségipar fejlesztéséhez szükséges tudásigényekhez: Kaposváron az élelmiszer-kutatás, míg Pécsen elsősorban az orvoskutatás van jelen (DDOP 2007). A Növekedési Terv a vonatkozó részeiben megállapítja, hogy a közepes méretű külföldi tulajdonú vállalatok regionális elhelyezkedése alapján Észak-Magyarország, Dél-Dunántúl, Dél-Alföld, és Nyugat-Dunántúl régiókban fémfeldolgozási termékek gyártásával foglalkozó cégek települtek be legnagyobb számban. Elektronikában viszonylag jó pozíciót képvisel a Dél-Dunántúl, ugyanakkor nem képviselteti magát dél-dunántúli központú társaság sem a vegyiparban, sem az élelmiszeriparban.

A *Központi Statisztikai Hivatal (KSH)* adatai alapján jellemezzük a Dél-Dunántúl régió gazdasági helyzetét. Fontos adat az egy főre jutó GDP a Dél-Dunántúl régióban 1 762 ezer Ft (országos adat 2 556 ezer Ft/fő) volt 2010-ben, az ezer lakosra jutó regisztrált vállalkozások száma 156 db (országos adat 165 db). A külföldi befektetések 160 milliárd forintot tettek ki 2010-ben a régió-

óban, az egy lakosra jutó beruházás összesen 344 ezer forint volt (országosan ez 381 ezer Ft). A K+F ráfordítás 2010-ben a régióban közel 8 milliárd forint, a K+F ráfordítás a GDP százalékában 0,43% (az országos átlag 1,17% volt). Az ipari termelés volumenindexe 2009-ben 87%-ot tett ki az előző évhez képest a Dél-Dunántúlon. Ezt követően a 2010-es évben már 13%-os növekedés volt tapasztalható az előző évhez képest az ipari termelésben. A növekedés elsősorban Somogy megye (32%) teljesítménye miatt következett be, Tolna megye (4%) is növekedett, ugyanakkor Baranya megyében az ipari termelés 1,3%-kal csökkent (KSH 2011, Buday-Sántha 2011).

Összességében megállapítható, hogy a legfrissebb adatok alapján a Dél-Dunántúl régióban kedvezőtlen folyamatok figyelhetők meg a társadalmi-gazdasági fejlődés szempontjából, számos gyengeséget tükröznek a fenti adatok. A táblázatból kiindulva, a régió erősségeire fókuszálva vizsgáljuk meg a vonatkozó tervdokumentumok prioritásait: melyek lehetnek a Dél-Dunántúl kitörési pontjai?

„A Dél-Dunántúl régió jellemzője, hogy Kelet-Közép-Európa más országaival összehasonlítva kevésbé integrált, erősen tagolt belső szerkezettel rendelkezik, és gyengén iparosodott térség, az agrárfoglalkoztatottak aránya magasabb, mint az országos átlag, jelenlegi ipari struktúrája elavult termékszerkezetű, a hagyományos szolgáltató ágazatok telítettek, gyenge a technológiai színvonal, és az exportkapacitás nem bővíthető még kedvező konjunktúra esetén sem. A Dél-Dunántúl régió műszakiszakember-ellátottsága kedvezőtlen, a régió gazdasági fejlődésének növekedése az átfogó újraparaszási stratégiától várható, ehhez szükséges a magasan képzett diplomások és szakmunkások jelenléte, képzése, megőrzése, vonzása.”

3. táblázat: Dél-Dunántúl legfontosabb gazdasági indikátorai (2007-2011)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
A lakónépesség (ezer fő)	967,6	960,1	953,0	948,0	940,6	933,9
A foglalkoztatottak száma (ezer fő)	335,2	335,5	337,8	342,1	333,9	335,1*
A munkanélküliek száma (ezer fő)	37,2	38,6	41,8	46,9	48,5	47,3*
Foglalkoztatási ráta (%)	45,1	45,1	46,1	47,0	45,9	46,5*
Munkanélküliségi ráta (%)	10,0	10,3	11,0	12,1	12,7	12,4*
Az alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete (ezer Ft)	155,1	165,7	166,7	169,0	n. a.	n. a.
Az alkalmazásban állók havi nettó átlagkeresete (ezer Ft)	97,6	106,7	109,0	116,3	n. a.	n. a.
Nyugdíjban és nyugdíjszerű ellátásban részesülők száma (ezer fő)	311,9	312,0	308,6	303,1	296,6	295,1
Regisztrált vállalkozások száma (ezer db)	118,9	148,8	152,2	157,0	145,0	146,9*
Egy főre jutó bruttó hazai termék (ezer Ft)	1691,0	1813,0	1762,0	1810,0	n. a.	n. a.
GDP változása az előző évhez képest (%)	0,1	0,9	-6,8	1,3	1,6	n. a.
Beruházások változása az előző évhez képest (%)	0,0	0,4	-8,1	-5,4	-4,5	n. a.
K+F helyek száma (db)	246	246	210	203	n. a.	n. a.
K+F helyek tényleges létszáma (fő)	3033	3709	3326	3213	n. a.	n. a.
Összes K+F ráfordítás (millió Ft)	6072,4	5738,4	7238,5	7927,6	n. a.	n. a.

* = 2012. II. negyedéves adatok;

** = 2012. III. negyedéves adat;

n.a.= nincs adat Dél-Dunántúlra vonatkozóan

Forrás: saját szerkesztés KSH (2012): Területi statisztikák. <http://www.ksh.hu/stadat> (2012. november 4.) adatai alapján

A nemzeti fejlesztéspolitikai irányvonalak Dél-Dunántúlra vonatkozó részeit az Országos Területfejlesztési Koncepció (OTK) szolgáltatja. Az OTK Dél-Dunántúlra vonatkozó fejezete a következő gazdasági versenyképességet előmozdító húzóágazatokat nevezte meg: innovatív környezeti ipar és energetika, piacorientált kreatív és kulturális ipar, élettudományi bázisra épülő egészségipar, piacképes, hagyományosan jelenlévő ipari ágazatok, turisztikai kínálat által termelt hozzáadott érték növelése. Az *Új Magyarország Fejlesztési Terv (2007-2013)* leszögezi, hogy Dél-Dunántúl a leszakadó régiók csoportjába tartozik, ugyanakkor magas környezeti minőségű modellrégióvá válhat, és a fejlesztések során meghatározó szerep jut az innovatív környezeti iparra, energetikára, piacorientált kreatív iparra, kulturális szektorra és az élettudományi kutatási bázisra és a régió

gyógyhelyeire épülő egészségipar fejlesztésére (ÚMFT 2007).

A *Dél-dunántúli Operatív Program 2011-2013* közötti időszakra szóló – a régióra megfogalmazott – támogatási prioritásai a következők: városi térségek fejlesztésére alapozott versenyképes gazdaság megteremtése, turisztikai potenciál erősítése a régióban, humán közszolgáltatások fejlesztése, integrált városfejlesztési akciók támogatása, elérhetőség javítása és környezetfejlesztés, valamint technikai segítségnyújtás.

Az EU Bizottság javaslatára az egyes régióknak Regionális Innovációs Stratégiákat (RIS) is össze kellett állítaniuk, és ezt olyan céllal, hogy megteremtse a környezeti és intézményi feltételeket az innovatív kapacitások növelése érdekében, vagyis nemcsak gazdaságfejlesztésről van szó, hanem komplex társadalomfejlesztési gyakorlatról is (Landabaso 1997). A 2001-2004 közötti

időszakra készült *Dél-dunántúli Regionális Innovációs Stratégia* 2010-ig vázolta fel hosszú távú célját: „Magas jövedelemtermelő képességű, dinamikus és fenntartható fejlődésre képes, versenyképes vállalkozói szféra megteremtése”⁶ (DDRIS 2004).

A Dél-Dunántúl régió meghatározó térségi szervező szerepét ellátó jelentős regionális központ Pécs városa. Pécs *Integrált Városfejlesztési Stratégiája (IVS)* 2012 januárjában jelent meg, és jövőképként a következőket fogalmazta meg: „a város iparának újrapozicionálása, a kulturális alapon szerveződő turizmus fejlesztése, a természeti és társadalmi erőforrások hatékony felhasználása révén sikerül az önkormányzat, a vállalkozások és a lakosság gazdasági helyzetének kedvező fordulatot vennie” (PMJV IVS 2012, 13). A dokumentum leszögezi, hogy a rendszerváltást követően a városban máig ható súlyos gondokat okozott az iparvállalatok megszűnése, és, hogy az ipar részaránya a vállalkozások számán belül mindössze 10%. Pécs gazdaságfejlesztési struktúrája a 2004-ben készült Regionális Innovációs Stratégia prioritásai (egészségipar, környezetipar, kulturális ipar, turizmus) és a Pólus program prioritásai alapján formálódott. „A város az elmúlt időszakban gyakorlatilag a Pólus-stratégiát tekintette gazdaságfejlesztési stratégiának” (PMJV IVS 2012, 10).

Az innováció fejlődéséhez kevesnek bizonyultak az elmúlt évek, egyelőre a klaszterszerveződés sem meghatározó. A stratégiai ágazatok mögött nincs kellő nagyságrendű ipar, az újraparítás nem valósult meg, sőt az innováció területén fokozódott a város lemaradása. Az IVS leszögezi, hogy az innovációs stratégia mellett gazdaságfejlesztési programra is szükség van, amelyhez intenzív városmarketing, gazdaság szervező tevékenység és hazai és nemzetközi kapcsolatépítés szükséges. Az innovációs súlypontokat az IVS szerint érdemes a meglévő és bővíthető piaci igényekhez kapcsolni oly módon, hogy jobban építhető és gyorsabb eredményekkel lehessen számolni (PMJV IVS 2012).

Az integrált városfejlesztés során egyszerre kell tekintettel lenni a gazdasági, társadalmi és területi szempontokra, a helyi szereplők bevonására és a tervezés folyamataira. A hazai IVS-ek eredményei alapján elmondható, hogy a városfejlesztés megújulása még várat magára, ehhez a külföldi best practice-ek megismerésére lenne szükség (Barta 2009). A város meghatározó szellemi központja a Pécsi Tudományegyetem (PTE), amelynek 2011-2020 közötti időszakra vonatkozó koncepcióját (*Pécsi Tudományegyetem Kutatás-fejlesztési és Innovációs Stratégia 2011-2020*) a Szenátus 2011. június 23-án fogadta el (PTE 2011, Kocsis – Gyurics 2011). A koncepció szerint a régió legjelentősebb tudásbázisa a PTE, valamint Pécs legnagyobb munkáltatója és a szellemi élet központja, ami indokolja az innovációs stratégia létrejöttét is.⁷

A fenti dokumentumok összevetése alapján meghatározhatók azok a fejlesztéspolitikai irányok Dél-Dunántúl számára, amelyek a helyi adottságokból kiindulva kitörési pontok lehetnek a régióban, s ezek összhangban állnak országos és uniós szintű prioritásokkal is: környezetipar, egészségipar, innovatív, tudásalapú, kreatív ipar. Fontos kiemelni, hogy az innováció a jellegéből adódóan nem tekinthető önálló ágazatnak, inkább szektorokat átfogó, ágazatközi keretrendszerként kell értelmezni. Az innovációk típusai között nemcsak a termék, technológiai (műszaki innováció), hanem a szervezeti és társadalmi innovációk is egyre nagyobb hangsúlyt kapnak (Gál 2004). Számos esettanulmány bizonyítja, hogy a különböző ágazati innovációk létrejöttét megfelelő kapcsolatrendszerek kialakításával, döntéshozatali erővel, tudás koncentrációjával és pénzügyi háttérrel lehet serkenteni (Feldman 2007). Empirikus tapasztalatok alapján készített modellekkel bizonyítható, hogy az agglomerációs hatás, vagyis a térségi koncentráció meghatározó szerepet bír az innovációs tevékenységre (Varga 2004). A leggyakrabban alkalmazott módszer az innováció mérésére a szabadalmak vizsgálata (Ács et al. 2002).

A lehetséges húzóágazatokat a korábbi időszakok tervdokumentumainak segítségével és a dél-dunántúli adottságokból kiindulva lehet megnevezni a jövőre vonatkozóan. Megállapítható, hogy jelentős változás nem figyelhető meg a fő irányvonalak tekintetében, vagyis ugyanazok a kitorési pontok, mint korábban. A kérdés az, hogy miért nem valósultak meg eddig a fejlesztések? A sikertelenségek okait a nemzetköziesedés hiányára lehet visszavezetni, a régió mellőzi a külföldi legjobb gyakorlatok tanulmányozását, valamint nem mozdult el a városi befektetés-ösztönző politika a szolgáltató szektor irányába. A párhuzamos lengyel gyakorlat eredményeként több Pécs nagyságú, periférikus fekvésű lengyel város a globális szolgáltatói értéklánc (GVC) részévé vált (Gál 2009, 2011). A sikertelenség okainak részletes elemzése egy újabb tanulmány témája lehet.

Elemzésünk eredményeit két szakmai fórumon ismertettük szakértők körében, amelyeken összesen kb. 50 szakember vett részt. Bár a jelen tanulmány főként elméleti gondolatmenet, melynek relevanciáját a következő lépésben empirikus háttérrel kívánjuk majd tesztelni, a workshopon és az intézeti szemináriumon elhangzott vélemények alapján elfogadhatjuk a fenti kitorési pontokat.

A Dél-Dunántúl régió esetében néhány kiegészítést kell tenni. Fontos a helyi erőforrásokból (földtani, szénvagyon, geotermia stb.) és kereslethől kiindulni, hogy biztosítani lehessen a gazdaságosság feltételét. Hiányzik a benchmarking használata, és piackutatásokra is szükség lenne. Probléma, hogy a régióban többségében alacsony hozzáadott értéket előállító beszállítók találhatók, akik nem realizálnak profitot. Megoldást jelenthet a projektek multidiszciplinaritásának és a partnerek közötti kapcsolatrendszereknek az erősítése (pl. egészségipari hálózatok stb.), továbbá a kreativitás és az innováció előtérbe kerülése, valamint a fenntarthatóság figyelembe vétele, a versenyképesség javítása és a stabilitás növelése. Mindezt a helyi adottsá-

gokból kiindulva tegye a régió, az uniós prioritásokat szem előtt tartva, hiszen az EU meghatározza azt a közeget, amelyben a vállalkozások működnek.

KONKLÚZIÓ

Az Európai Unió 2014-2020 közötti tervezési időszakára szóló új trendek és a költségvetés változásai azt eredményezik, hogy Magyarországra több mint 5 milliárd euróval kevesebb támogatás fog érkezni. Ennek egyik következménye, hogy olyan alkalmazkodási stratégiát kell kialakítani, amelyben jobb az ország abszorpciós képessége, az elnyert támogatásokat hatékonyabban tudja felhasználni. Jobban kell főköszálni az unió által megnevezett követendő útra, annak figyelembe vételével kell kialakítani a helyi prioritásokat. A különböző szintű (országos, regionális, helyi) tervdokumentumok szintetizálása során – és az uniós célkitűzéseket figyelembe véve – kialakításra kerültek a cikk húzóágazatokra vonatkozó javaslati a Dél-Dunántúl számára: helyi szakemberekre alapozott innovatív, tudásalapú, kreatív ipar, környezetipar és egészségipar. Ezek a prioritások workshopok keretei között megmérték, és elfogadhatóak voltak azzal a megjegyzéssel, hogy eddig is hasonló célkitűzések voltak a régióban, de elmaradt a „kitorés”. A sikertelenség elkerülése érdekében a jövőben érdemes olyan környezetet teremteni, amelyben nagy szerep jut az innovációnak, a szolgáltatások fejlesztésének, a kapcsolatrendszerek bővülésének, a nemzetközi legjobb gyakorlatok tanulmányozásának. Ha ez komplexen megvalósul, akkor a Dél-Dunántúl is felzárkózhat a sikeres régiók közé, mint ahogy a hasonló jellemzőkkel rendelkező lengyel városok esetében történt.

JEGYZETEK

- 1 NUTS = Nomenclature of Territorial Units for Statistics (Statistikai Célú Területi Egységek Nomenklatúrája). A NUTS 1-es szint Magyarországon három országrészt jelöl: Közép-Magyarország, Dunántúl, Alföld és Észak. A NUTS 2-es szint hét tervezési-statisztikai régióból áll (Közép-Magyarország,

Közép-Dunántúl, Nyugat-Dunántúl, Dél-Dunántúl, Észak-Magyarország, Észak-Alföld, Dél-Alföld). A NUTS 3-as szint a megyéket és Budapestet jelentik. Korábban NUTS 4-es (ma LAU 1-es) szint tartalmazta a kistérségeket, a NUTS 5-ös (LAU 2-es) szint pedig a településeket. (1059/2003/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet) (Európai Parlament 2003)

- 2 A tanulmány a Dél-dunántúli Regionális Innovációs Ügynökség által szervezett – „Az EU és Magyarország 2014-2020 közötti tervezési időszakára vonatkozó támogatási prioritásai” című, 2012. február 1-2-án megrendezett – workshop vitaindító anyaga volt. (Dél-Dunántúli Regionális Innovációs Ügynökség Nonprofit Kft. Honlap: <http://www.ddriu.hu/htmls/> A workshop szervezői: Kocsis Tamás (ügyvezető igazgató) és Gyurics Viktória (projektmenedzser). A workshop az AsviLoc+ projekt keretén belül került megrendezésre 2012. február 1-2. között.) A tanulmány további átdolgozása a Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar Gazdálkodástudományi Intézetének szemináriumi rendezvénye keretei között történt (2012.09.26-án), melynek során a két opponens és a szeminárium résztvevőinek véleménye is feldolgozásra került. Itt szeretnénk köszönetet mondani Gál Zoltánnak és László Gyulának értékes tanácsaikért és az opponenciák elkészítéséért.
- 3 Porter négy szakaszt különít el a kompetitív fejlődés során: tényezővezérelt, beruházás-vezérelt, innovációvezérelt és jólétvezérelt szakasz.
- 4 DDRFT = Dél-Dunántúli Regionális Fejlesztési Tanács
- 5 NEMFI = Nemzeti Erőforrás Minisztérium
- 6 A dokumentum tíz prioritást fogalmazott meg kifejezetten innovációs szempontból: technológiafejlesztés; rugalmas szak- és továbbképzési rendszer; innovatív kkv-k támogatása; élelmiszeripar színvonalának emelése; borturisztikai vállalkozások versenyképességének javítása; saját termék előállításához szükséges képességek megszerzése a textil, ruházati és bőripar és a gépgyártás, fémfeldolgozás, elektronika ágazatokban; együttműködés megteremtése a környezeti szolgáltatócégek, a K+F szféra és a gazdaság között; egészségügyi kutatások és szolgáltatások fejlesztése; a kulturális és kreatív ipar szolgáltatásainak fejlesztése; regionális innovációt támogató intézmény- és szolgáltató rendszer kialakítása (DDRIS, 2004).
- 7 A dokumentum legfontosabb, kiemelt kutatási irányai: informatika eszközök használata a művészetekben, új módszerek a kisebbégű kutatásban, roma integrációban, intelligens épületüzemeltetés, épületervezés, energiahatékonyság, környezeti hatékonyság vizs-

galata, mesterséges intelligencia (energetikai kutatásokban, alternatív energiatermelésben, idegtudományokban, pl. mágneses rezonancia képalkotó eljárások fejlesztése), preventios eljárások népbetegségek kezelésére, diagnosztikai eljárások, komplex vidékfejlesztés és energiagazdálkodás, környezetgazdálkodási elvek összehangolása a modern építészetben, innovációshálózatok, vállalatok és környezeti externáliák modellezése gazdaságpolitikai célokból, anyagtudomány, környezetfizika, elméleti részecskefizika, stb. (PTE K+F+I Stratégia 2011-2020)

HIVATKOZÁSOK

- Ács, Z., Anselin, L., Varga, A. (2002), „Patents and innovation counts as measures of regional production of new knowledge”. *Research Policy*, 31 7, pp.1069-1085
- Bachtler, J. & Downes, R. (1999), „Regional Policy in the Transition Countries: A Comparative Assessment”. *European Planning Studies*, 7 6, pp.793-808
- Bachtler J. and Wren, C. (2006), „Evaluation of European Union Cohesion Policy: Research questions and policy challenges. *Regional Studies*, 40 2, pp.143-153
- Bachtler, J. and Gorzelak, G. (2007), „Reforming EU Cohesion Policy: A Reappraisal of the Performance of the Structural Funds”, *Policy Studies*, 28 4, pp.309-326
- Baráth E. (2005), *H/18067. számú országgyűlési határozati javaslat az Országos Fejlesztéspolitikai Koncepcióról*, 163
- Barta Gy. (2009), „Integrált városfejlesztési stratégia: a városfejlesztés megújítása”, *Tér és Társadalom*, 23 3, 1-12. old.
- Buday-Sántha A. és tsai. (2011), „A dél-dunántúli régió egyetemi versenyképességének fejlesztése”(TÁMOP-4.2.1/B-10-2-KONV-2010-0002) c. kutatás háttéradatai
- Davies, S. and Polverari, L. (2011), „Financial accountability and European Union cohesion policy”, *Regional Studies*, 45 5, pp.695-706
- Delivering smart, sustainable and inclusive growth: The fifth report on economic, social and territorial cohesion (2010/2011)*, European Union Regional Policy, Panorama Inforegio 36.
- ETUC (2010), *Investing in Europe's future: Fifth report on economic, social and territorial cohesion (2010)*, European Union: Report from the Commission
- Európai Parlament (2003), *Az Európai Parlament és a Tanács 1059/2003/EK Rendelete (2003. május 26.) a statisztikai célú területi egységek nomenklatúrájának (NUTS) létrehozásáról*
- Eurostat Regional Yearbook 2012*
- Farkas B. (2011), „A közép-kelet-európai piacgazdaságok fejlődési lehetőségei az Európai Unióban”, *Közgazdasági Szemle*, 58 5, 412-429. old.

- Farole, T., Rodríguez-Pose, A., Storper, M. (2011), „Cohesion Policy in the European Union: Growth, Geography, Institutions”, *Journal of Common Market Studies*, 49 5, pp.1089-1111
- Feldman, J. M. (2007), „The Managerial Equation and Innovation Platforms: The Case of Linköping and Berzelius Science Park”. *European Planning Studies*, 15 8, pp.1027-1045
- Friedmann, J. (2004), „Strategic spatial planning and the longer range”. *Planning Theory & Practice*, 5 1, pp.49-67
- Gál Z. (2004), „Az innováció regionális intézményrendszerre és a versenyképesség”, In: Pálné Kovács I (szerk.) *Versenyképesség és igazgatás: Tanulmányok a regionális versenyképesség igazgatási feltételeiről*, Pécs: MTA Regionális Kutatások Központja, 115-140. old.
- Gál Z. & Sassi M. (2009), „Emerging new locations of business services: offshoring in Central and Eastern Europe”, *Regions Magazine*, 274 1, pp.18-22
- Gál Z. & Ptacek, P. (2011), „The role of mid-range universities in knowledge transfer in non-metropolitan regions in Central Eastern Europe”, *European Planning Studies*, 19 9, pp.1669-1690
- Gál Z. – Molnár B. – Nagy E. (2002), „A termelői szolgáltatások szerepe a helyi és térségi gazdaság fejlődésében”, *Tér és Társadalom*, 16 2, 113-128. old.
- Gyévai Z. (2011), „Kabátot a gombhoz - Uniós költségvetés 2014-2020”, *Figyelő*, 25 10-11
- Hetényi G. – Modok B. (2012), „A capping mint a legfőbb magyar probléma”, *Európai Tükör*, 17 1, pp.89-97
- Horváth, Gy. (2009), „Preliminary thoughts on the role of reindustrialisation and environmental protection in regional development”, In: Baranyi, B. – Fodor, I. (Eds.): *The Role of Environmental Industry in the Regional Reindustrialisation in Hungary*. Debrecen–Pécs: MTA Regionális Kutatások Központja, 2009, pp.9-18
- Kengyel Á. (2008), „Az európai integrációs folyamat és a közös költségvetés dilemmái”, *Európai Tükör*, 12 7, 35
- Kocsis T. – Gyurics V. (szerk.) (2012), *DDRÍÜ hírlévlé*. Pécs: Dél-Dunántúli RIÜ, 1.
- Landabaso, M. (1997), „The promotion of innovation in regional policy: proposals for a regional innovation strategy”, *Entrepreneurship and Regional Development*, 9 pp.1-24.
- Lóránd B. (2009), „A fejlesztéspolitika sikerességét elősegítő tényezők és a kohéziós országok tapasztalatai Magyarország számára”, *Tér és Társadalom*, 23 2, 213-224. old.
- Lóránd B. (2010), „A Európai Unió kohéziós politikájának értékelése”, *Európai Tükör*, 15 4, 54-66. old.
- Mirwaldt, K., McMaster, I., Bachtler, J. (2009), *Reconsidering Cohesion Policy: The Contested Debate on Territorial Cohesion*, European Policy Research Papers, 66 European Policies Research Centre, University of Strathclyde, Glasgow
- Szalavetz A. (2011), „Innovációvezérelt növekedés?”, *Közgazdasági Szemle*, 58 5, pp.460-476
- Varga, A. and Schalk, H. (2004), „Knowledge spillovers, agglomeration and macro economic growth: An empirical approach”, *Regional Studies*, 38 8, pp.977-989.

Internetes hivatkozások

- DDOP (2007), Magyar Köztársaság Kormánya (2006): Dél-dunántúli Operatív Program 2007-2013 http://www.vegop.hu/dokumentumok/dd_op_v2_52_061013_partnerseg.pdf Letöltés: 2011. december 15.
- DDOP (2011), Dél-dunántúli Operatív Program: Akcióterv (2011-2013): http://www.nfu.hu/download/32186/DDAT_TELJES_20101220.pdf Letöltés: 2011. november 27.
- DDRFÜ (2011), Dél-Dunántúli Regionális Fejlesztési Tanács és Ügynökség honlapja: <http://www.deldunantul.com/ddrfu/palyazatok> Letöltés: 2011. november 27.
- DDRIS (2004), Dél-dunántúli Regionális Innovációs Stratégia 2004.Dél-dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség Kht. 173 p. http://www.ddriu.hu/htmls/innovacios_strategia.html Letöltés: 2011. december 8.
- Európai Bizottság (2011a), A gazdaság helyreállításának uniós programja: http://ec.europa.eu/news/economy/110608_hu.htm Letöltés: 2011. november 23.
- Európai Bizottság (2011b), A költségvetés reformja, változások Európában: http://ec.europa.eu/news/economy/110701_hu.htm Letöltés: 2011. november 23.
- Európai Unió (2011), Kohéziós Politika 2014-2020: Befektetés a növekedésbe és a munkahelyekbe. http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/regulation/pdf/2014/proposals/regulation2014_leaflet_hu.pdf Letöltés: 2011. január 10.
- Hendinger A. (2011), A 2014-2020 közötti időszak uniós költségvetési prioritásai. <http://www.pbkik.hu/index.php?id=18691> Letöltés: 2011. november 23.
- Komádi M. (2011), Mire lesz Európai Unió támogatás 2013 után? <http://www.megakom.hu/megakom-blog/160-mire-lesz-europai-unios-tamogat-2013-utan-1-resz>
- NFFT (2012), A fenntarthatóság felé való átmenet nemzeti koncepciója. Nemzeti Fenntartható Fejlesztési Keretstratégia 2012 – Társadalmi vitára készült tervezet http://www.innovacio.hu/download/allasfoglalas/2011_11_30_NFFS2012.pdf Letöltés: 2012. március 8.
- NFGM (2010), Nemzeti Fejlesztési és Gazdasági Minisztérium 2010: Kutatás-fejlesztési és Innovációs Támogatások Forrásterképe www.nih.gov.hu/palyazatok-eredmenyek/archiv.../forrasterkep Letöltés: 2011. december 9.

NFÜ (2011), Új Széchenyi Terv honlapja: <http://ujszechenyiterv.gov.hu/palyazatok> Letöltés: 2012. március 8.

OECD (2011a), Regions and Innovation Policy, OECD Reviews of Regional Innovation, OECD Publishing, <http://www.oecd.org/dataoecd/43/39/47743581.pdf> Letöltés: 2011. november 23.

OECD (2011b), Green Growth Studies: Towards green growth: A summary for policy makers (2011) <http://www.oecd.org/dataoecd/32/49/48012345.pdf> Letöltés: 2011. november 23.

ÚMFT (2007), A Magyar Köztársaság Kormány (2007): Új Magyarország Fejlesztési Terv 2007-2013 http://www.nfu.hu/uj_magyarorszag_fejlesztési_terv_2 Letöltés: 2011. december 15.

ÚSZT (2011), Magyarország lehet az Unió nagy vesztese: <http://www.ujszechenyiterv.info/2011/11/magyarorszag-lehet-az-unio-nagy-vesztese/> Letöltés: 2012. március 8.

PKK (2008), Pólus Klaszter Kézikönyv 2008 www.nfu.hu/download/9956/Polus_web_vegleges.pdf Letöltés: 2011. december 2.

PMJV IVS (2012), Pécs Megyei Jogú Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája 2012. január http://eu.gyintezes.pecs.hu/download/tajekoztatok/ivs/pecs_ivs.pdf Letöltés: 2012. március 8.

PTE (2011), Pécsi Tudományegyetem Kutatás-fejlesztési és Innovációs Stratégia 2011-2020 94 p. http://www.pii.pte.hu/files/tiny_mce/Hirek/11-11-30-KFI-strategia/KFI_Strat_2011_2020_szenatus_20111124.pdf Letöltés: 2011. december 8.

Széll Kálmán Terv (2011), http://5mp.eu/fajlok/kfbsz/szellkalmanterv_110303_www.5mp.eu_.pdf Letöltés: 2012. március 8. Letöltés: 2011. november 27.

European Commission (2011), Az Európai Bizottság javaslata az EU 2014-2020 pénzügyi keretéről (1-2. rész),

http://ec.europa.eu/budget/library/biblio/documents/fin_fwkw1420/MFF_COM-2011-500_Part_I_en.pdf Letöltés: 2012. március 8.

http://ec.europa.eu/budget/library/biblio/documents/fin_fwkw1420/MFF_COM-2011-500_Part_II_en.pdf Letöltés: 2012. március 8.

European Commission (2012), Commission proposals for the Multiannual Financial Framework 2014-2020 http://ec.europa.eu/budget/reform/commission-proposals-for-the-multiannual-financial-framework-2014-2020/index_en.htm Letöltés: 2011. november 23.

Magyar Növekedési Terv (2011) (konzultációs anyag), <http://www.kormany.hu/download/f/d/7/60000/MAGYAR%20NOVEKED%20TERV%20konzult%20A%20lc%20B3.pdf> Letöltés: 2011. december 1.

KSH (2011), Az ipari termelés volumenindexe telephely szerint: http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_oia021b.html Letöltés: 2011. december 15.

Balogh Gábor, tudományos segédmunkatárs, PhD hallgató

Pécsi Tudományegyetem
Közgazdaságtudományi Kar
baloghg@ktk.pte.hu

Jarjabka Ákos, PhD, egyetemi docens

Pécsi Tudományegyetem
Közgazdaságtudományi Kar
akos@ktk.pte.hu

Priorities in development policy of EU and Hungary 2014-2020 and key sectors in South Trans-Danubian Region

The study was a discussion material at workshop of South Transdanubian Regional Innovation Agency. The workshop was organized in February 2012 with the title „Priorities in development policy of EU and Hungary 2014-2020 and key sectors in Transdanubian Region”. The aim of the study is to review the development priorities of planning period 2014-2020 in European Union, and to compare this to the guidelines of Hungarian policy then we analyse the current capability at NUTS 2 regional level (South Transdanubian Region). The method based on documents can be synthesized. Our conclusion is that the break through point can be the health industry, the environmental industries and the innovative and knowledge-based creative industries development based on local experts. In these areas significant support is expected and expansion of existing subsidies.

Gábor Balogh – Ákos Jarjabka